

някои от тях преобладава излишно сложният и на места маниерен език, съчетан с нелеко установимите връзки между отделните части/фрагменти на труда.

Макар някои от тези проблеми да затрудняват достигането на посланието на книгата до по-широк кръг читатели, сигурно е, че специализираната аудитория в сферата на философията и по-специално на естетиката ще получи в библиотеките си теоретично интересно и информативно четиво, което буди размисъл, предлага диалог и дава добър шанс на един по-различен поглед към някои конвенционални понятия и идеи в естетиката.

НИНА ДИМИТРОВА МНОГОЛИКОТО БИТИЕ НА ЧОВЕКА

Книгата на **Добрин Тодоров „Многоликото битие на човека и новото световъзприятие на съвременния човек“** (София, издателство „Парадигма“, 2019) обхваща разностранните и многоаспектните размишления на автора по тази вечна тема. Интересна за читателя е тя с това, че съчетава множество изследователски нива, занимавайки се и с „последните“ въпроси, но също и с неща от злободневието. Така например тя първо разглежда философската тема за *човека като проект*, понататък обговаря *проектирането като изконна човешка дейност и предназначение*, а накрая стига и до *подаването и печеленето на научни проекти*. Едновременно и е и специализирана, и по-достъпна, без последното да причинява загуба на качеството на изследване. Неизбежно включва и етически, и социологически, и социално-философски и социално-психологически тип проучвания. Не е построена въз основа на обичайния принцип на разглеждане на антропологическата проблематика – групиране на размишленията по големите теми за човека – неговото място в Космоса, отношенията му с Бога и с природата, любовта, страха, смъртта и пр., макар и този ракурс да присъства. Не е и историко-философско обглеждане на идеите за човека от древността до днес, въпреки че историческият план е широко застъпен в първата част, която коментира избрани ключови фигури във философската антропология. Книгата успява да „спои“ различните текстове, писани в продължение на две десетилетия, в едно монографично цяло с ясно отчленена структура. Мотивираща разсъжденията на автора с постоянната му констатация за криза в усещанията за човечност/човешкост в съвременността и целите, които той си поставя, са да представи важни черти в *световъзприятието* на човека в днешния свят, да анализира някои особености на *ценностните* ориентири и на *нравите* в съвременното общество, да посочи опасни насоки в мисленето и поведението на днешни хора, за които те може би не си дават сметка, както се казва в увода на книгата.

И така, първата част, вече стана ясно, е „историческа“; в нея се съпоставят и противопоставят есенциалистският и екзистенциалистският подход в изследването на антропологичната проблематика, коментират се наличните мисловни традиции в разглеждането на човека – човекът като зависимо и като независимо същество, като антропоцентрично и космоцентрично, като рационално и ирационално, и т.н., и т.н., обилно подкрепени от съответните идейни образци от историята на философската антропология. Но моята задача тук не е да преразказвам книгата, а да провокирам интереса на читателя към нея и аз ще се помъча да направя това с отделни места от нея, които са ми оказали особено впечатление. Едно от тях е анализът на *човешката ситуация*, на нейната универсалност и неповторима индивидуалност еднов-

ременно. Отстоявайки значението на идеята за *единната, фундаменталната* човешка ситуация като позволяваща съизмеримостта на човешкото в различните времена и пространства, Добрин Тодоров казва: „Чрез издигането до възгледа за пребиваване в обща за всички хора ситуация отделните личности установяват както неизбежната си зависимост от неотстраними обстоятелства, така и споделеността на еднакви за всички хора *пределни основания* на битието им. Нещо повече, всеки човек е в състояние да разбере и правилно да изтълкува смисъла на постъпки, които са извършени от негови събрата, съвременници или живели в други времена при специфични условия. Тази разбираемост на стореното от себеподобните дава на хората от всяко поколение известна увереност, че и тяхното дело ще бъде правилно изтълкувано, ще получи *признание* от следващите генерации. Не на последно място причастността на дадено човешко същество към всеобщата човешка ситуация му гарантира *сродяване* с всички хора, т.е. създава му чувство за принадлежност към човечеството и му осигурява родова идентичност.“

Друго, което би могло да бъде интересно и полезно за читателя, е експертният анализ на ред ключови идеи от историята на мисълта, обрисувачи многоликото човешко битие.

Втората част се занимава със светогледа на съвременника, тя представлява едно плавно преминаване от собствено философското към социално-психологическото.

Разпадането на света на светове; фрагментаризацията на света, загубата на вертикалните му – дълбинни – измерения – т.е. оплоскостяването му в качеството му на особеност на съвременния светоглед; коментарът на религиозната картина на света (разбира се, във връзка с принципите на християнската антропология) и утвърждаването на автономността на човешкото битие; технологичният процес и рискът от дехуманизация; постмодерността и самоусещанията на човека в тази епоха – всички тези моменти, грижливо обмислени и поднесени на читателя, правят книгата наистина актуално четиво. Диагнозите на Добрин Тодоров не са особено оптимистични: „Днес под съмнение се поставя валидността на основните *ценности*: добро, истина, красота, свобода и справедливост, стоящи в основата на гръко-християнската цивилизация, чиито наследници са съвременните хора, поне от „западния“ свят. На атака са подложени водещи *принципи* – почтеност в поведението, последователност в мисленето и действието, и *норми* на съвместно общежитие на хората – морални правила, юридически закони. Като добавим и вече спомената ерозия на водещите човешки *институции*, социални *роли*, класически обществени *групирания* и *авторитети*, не е чудно, че е подкопано доверието в основните стожери в живота на хората.“

Страхът от/за бъдещето в едно настояще, което е отхвърлило идеята за трайно устройство и относително устойчиво функциониране на заобикалящия човека свят, прави невъзможно традиционното търсене на трайно, постоянно щастие като смисъл на човешкото съществуване. Или, както казва Тери Игълтън в изследването си за смисъла на живота, макар продължаващите ни спорове по този въпрос да са плодотворни и продуктивни, ние не можем да постигнем съгласие дори за най-жизнено важните, фундаменталните въпроси. Затова и на Добрин Тодоров по-разумно му изглежда търсенето на *мимолетна радост* в ежедневието, която да осмисля и поддържа крайното ни съществуване.

„Многоликото битие на човека и новото световъзприятие на съвременния човек“ е написана ясно и експресивно, тя е честна и идеалистична и ще представлява интерес за широк кръг интелигентна читателска публика.